

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Pellervo Hämäläinen	Suomi.fi	17.09.2025 15:08:47 UTC+03:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisällys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (9 sivua)

Kansilehden sivu 1/1

11.8.2025

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2025

HAKIJAN TIEDOT

Kunta: Liperin kunta

Kunnan yhteyshenkilön tiedot:

- Nimi: Pasi Ruohtula
- Nimike: Talous- ja hallintojohtaja
- Sähköpostiosoite: pasi.ruhtula@liperi.fi
- Puhelinnumero: 050 439 8005

HAKEMUKSEN TIEDOT

A. Haettava summa, euroa:

1 400 000 €

B. Mikäli kunta on saanut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2024, niin sen käyttökohde:

-

C. Yksilöidyt talousvaikeudet, joihin haetaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sekä perustelut, jotka osoittavat em. vaikeudet poikkeuksellisiksi tai tilapäisiksi. Lisäksi yksilöitynä talousvaikutusten ajankohta ja euromääräinen vaikutus kunnan talouteen.

Tiivistelmä hakemuksesta:

- Liperin kunnan kumulatiivinen ylijäämä arvion mukaan on + 100 000 € vuoden 2025 lopussa,
- Kunta on tehnyt viimeisen viiden vuoden aikana neljä alijäämäistä tilinpäätöstä,
- Tunnuslukuseuranta osoittaa kunnan heikon taloustilanteen:
 - Toiminnan ja investointien rahavirta ollut viimeiset 20 vuotta negatiivinen lukuun ottamatta vuotta 2020,
 - Laskennallinen lainanhoitokate ollut viimeiset 10 vuotta alla tavoitetason (1),
 - Vuosikate/ poistot (%) on ollut viimeisen kuuden vuoden aikana lähes aina alle 100 %.

- Kunta on aloittanut talouden sopeuttamistoimenpiteet vuonna 2023. Tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään syksyn 2025 aikana tuleville vuosille.
- Peruspalvelujen valtionosuuksien romahdus ajoi kunnan taloudellisiin haasteisiin vuonna 2024.
- Kunta hakee harkinnanvaraistavaltionosuutta 1,4 miljoonaa euroa, joka on vuoden 2025 alijäämäennuste.
- Kunnallisveroprosentti nostettiin 9,5 prosenttiin vuodelle 2025. Veroprosentin nosto ei tänä vuonna ole suotavaa.

Tarkemmat taustat ja perustelut

1. **Peruspalvelujen valtionosuuksien romahdus vuodelle 2024.** Liperin kunnan peruspalvelujen valtionosuudet vähenivät 256 euroa asukasta kohden vuodesta 2023 vuoteen 2024. Valtakunnallisesti valtionosuudet vähenivät 46 euroa per asukas. Liperissä yhden veroprosenttiyksikön tuotto on noin 190 euroa asukasta kohden, eli valtionosuuksien yhdessä vuodessa tapahtunut valtakunnallista muutosta merkittävästi suurempi romahdus (2,5 M€) vastaa yli yhden veroprosenttiyksikön tuottoa. Suurin valtionosuusromahdusta selittävä tekijä on soite-kuntayhtymän loppulasku, joka sisälsi 23.9.2024 **pakollisena varauksena kirjatut palkkaharmonisaatiokustannukset**. Tätä vuosimuutosta ei tasattu siirtymäajalla tai minimi/maksimirajalla, vaan vaikutus tuli täysimääräisenä kerralla
2. Kouluinvestoinneista aiheutunut **lainakannan kasvu, velanhoitokyvyn heikkeneminen sekä korkokustannusten kasvu**. Liperin kunnan toiminnan ja investointien rahavirta on muodostunut pidemmäksi aikaa negatiiviseksi ja laskennallinen lainanhoitokate on heikentynyt merkittävästi.

Peruskunnan toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta:

2021: -13 383 726 €

2022: -20 732 612 €

2023: -18 921 820 €

2024: - 19 258 000 €

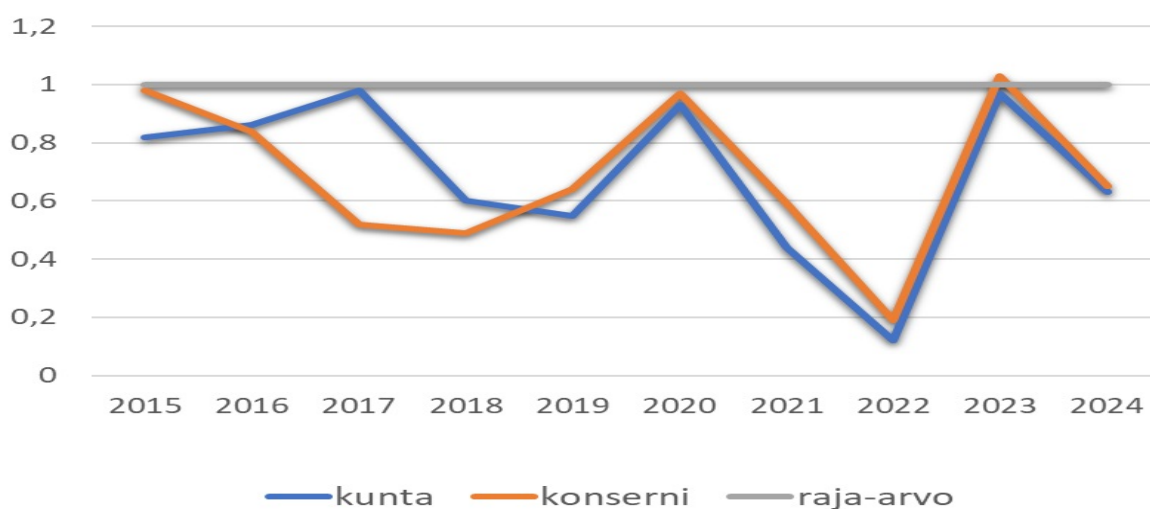
Ajanjaksoon osuu kahden taajaman sisäilmaongelmaisten koulujen korvaaminen uusilla (yläkoulu valmistui 2021 ja alakoulu 2022). Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

3. Kunnan laskennallinen lainanhoitokate:

Kunnan lainanhoitokyvyn katsotaan olevan heikko, jos tunnusluku jää useampana vuonna alle yhden. Tällöin kunta ei pysty hoitamaan lainojaan tulorahoituksella.

Kouluhankkeiden aiheuttamat raskaat investointivuodet yhdessä korkojen nousun kanssa aiheuttavat entistä suuremmat rahoituskustannukset. Kunnan lainasalkun keskiporkko on lähes kaksinkertaistunut vuodessa ja korkokustannukset nousevat vuoteen 2023 verrattuna yli puoli miljoonaa euroa.

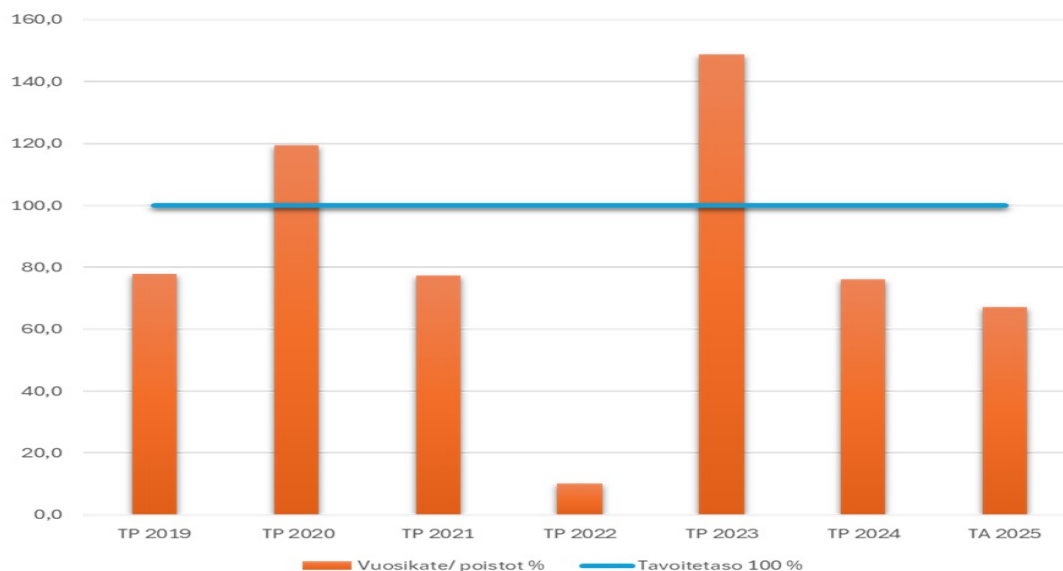
Laskennallinen lainanhoitokate

4. Peruskunnan vuosikate/ poistot (%):

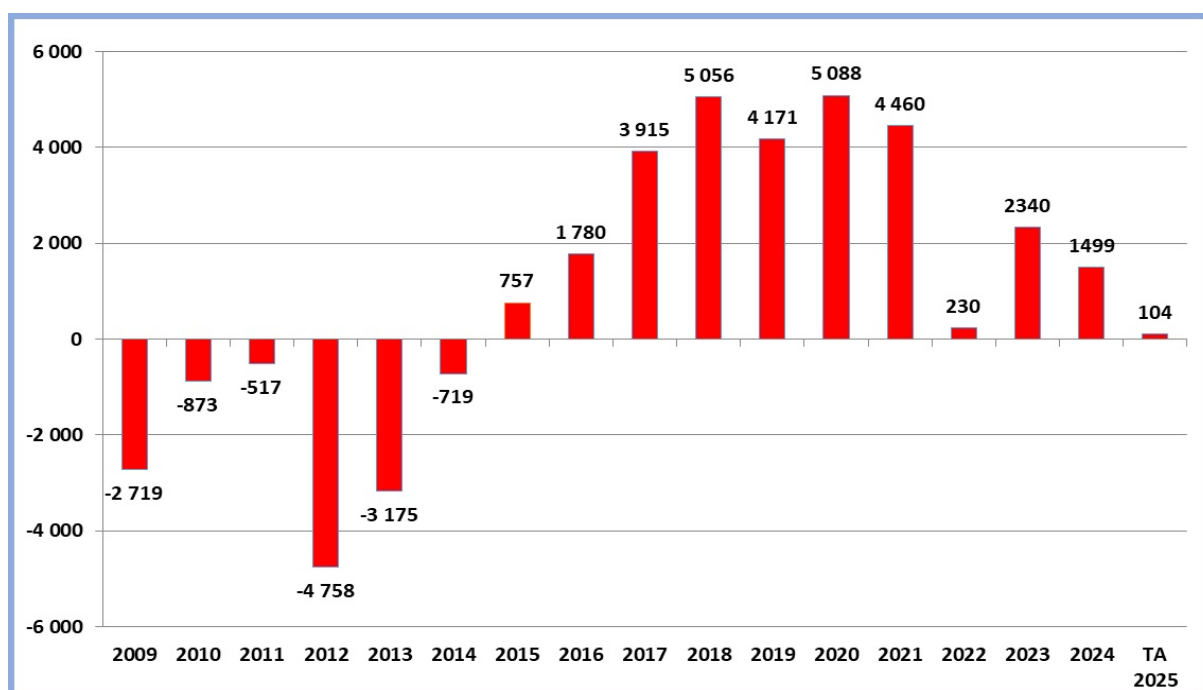
Vuosikate suhteessa poistoihin jäänyt alle 100 prosenttiin viime vuosina (poikkeuksena vuodet 2020 ja 2023). **Kunnan tulorahoitus ei ole riittänyt juokseviin menoihin.**

Vuosikate/ poistot %

5. Kumulatiivinen ali-/ ylijäämä

Kumulatiivinen ylijäämä laskee lähelle 0 euroa. Valtionosuuksien lasku näkyy selvästi kunnan taloudessa, vuodelle 2025 tehty kunnallisveron nosto ei tule vuoden 2025 aikana korjaamaan tilannetta. Liperin kunta on vuoden 2025 jälkeen siinä tilanteessa, että **kumulatiivinen ylijäämä on kulutettu.** Talouden tasapainottamista on jatkettava ja vuoden 2026 talousarvio on suunniteltava ylijäämäiseksi, jotta taloudellista puskuria voidaan kasvattaa. **Harkinnanvarainen valtionosuus tässä tilanteessa kunnalle olisikin merkittävä lisä.** Tämä antaisi kunnalle hiukan liikkuma tilaa vuoden 2026, jonka aikana edellisen vuosien alijäämäiset tilinpäätösvuodet saadaan käännettyä vuoden 2025 tai 2026 aikana ylijäämäisiksi. Alijäämäennuste vuodelle 2025 on noin 1,4 miljoonaa euroa, josta muodostuu myös harkinnanvaraisen valtionosuuden haettava summa. Tällä katkaisimme alijäämäiset tilinpäätösten ketjun.

Liperin kunnan kumulatiivisen ali-/ ylijäämän kehittyminen vuosina 2009-2025.

D. Mikäli kunta on hakenut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2024, niin perustelut miksi kunta hakee korotusta peräkkäisinä vuosina.

Kunnan omista talouden sopeuttamistoimista huolimatta kunnan taloustilanne on heikko ja heikkenee edelleen vuonna 2025. Vuonna 2024 verohännät helpottivat tilannetta vain hetkellisesti, mutta vuosi sitten oli jo näköpiirissä merkittävä taloustilanteen heikentyminen vuodelle 2025 ja harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta haettiin ennakoimaan tulevaa. Peruspalvelujen valtionosuuden pienentyminen 5,5 kertaa valtakunnan euroa per asukas keskiarvoa enemmän realisoi vuoden 2023 takaiset ennakot taloustilanteen heikentymisestä kertarysäyksellä vuodelle 2025 saakka. Vuonna 2024 Liperin kunnalle ei myönnetty harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta.

E. Kunnan omat toimenpiteet poikkeuksellisen tai tilapäisen taloudellisen tilan korjaamiseksi (tulojen lisäykset ja menojen vähennykset, omaisuusjärjestelyt jne.)

1. Toteutetut toimenpiteet

Kun sote-kuntayhtymän vuoden 2022 loppulaskun poikkeuksellisen suuri määrä selvisi, kunnanhallitus perusti maaliskuussa 2023 talous- ja strategiatyöryhmän aloittamaan välittömästi talouden tasapainottamistyön. Vaikka vuoden 2023 näkymä oli ylijäämäinen, oli selvää, että Siun soten viimeinen vuosi palkkaharmonisaatiokustannuksineen tulisi heikentämään kunnan taloustilannetta merkittävästi.

Talouden tasapainottamistyötä jatkettiin valtuuston joulukuussa 2023 hyväksymän talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti. Osa toimenpiteistä sisältyi jo vuoden 2024 alkuperäiseen talousarvioon. Vuoden 2024 aikana näiden lisäksi toteutettiin vuonna 2023 päätettyjä toimenpiteitä ja valmisteltiin päätöksentekoon myös uusia toimenpiteitä. Lisäksi valtuuston linjasi lokakuun 2024 valtuustoseminaarissa uusista talouden tasapainottamistoimista vuoden 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä.

Vuonna 2023 perustettu erillisen talous- ja strategiatyöryhmän rooli talouden tasapainottamistoimien koordinoinnissa ja toteutuksen tukemisessa oli olennainen. Ryhmässä oli luottamushenkilöedustus kaikista valtuustossa olevista poliittisista ryhmistä sekä molempien lautakuntien puheenjohtajat. Viranhaltijoista ryhmään kuuluivat johtoryhmän jäsenet.

Talous- ja strategiatyöryhmä kokoontui viimeisen kerran huhtikuun 2025 alussa läpikäymään talouden tasapainottamisohjelman toteumat. Pääosin talouden tasapainottamistoimien eurovaikutukset olivat arvioitua parempia ja suurin osa toimenpiteistä oli kokonaan toteutunut, toteutumassa tai valmistelussa.

Eryteisesti vapaaehtoiisiin toimiin perustuvissa henkilöstösäästöissä oli onnistuttu, vaikka asetetut henkilötövuosien vähennystavoitteet olivatkin olleet tiukat. Esimerkiksi syksystä 2023 syksyyn 2024 henkilötövuosien vähennys oli 25,5, mikä vastaa noin 5 % koko kunnan henkilötövuosista. Valtuuston syksyllä 2024 asettamasta 15 henkilötövuoden lisätavoitteesta oli huhtikuuhun 2024 mennessä saavutettu tai päätetty noin 10 henkilötövuoden osalta ja tavoite on todennäköisesti saavutettavissa vuoden 2025 loppuun mennessä. Johtoryhmä, esihenkilöt ja työyksiköt ovat sitoutuneet tehtäväjärjestelyihin erinomaisesti ja tähän työhön on saatu luottamushenkilöiden tuki ja toisaalta myös työrauha.

Talouden sopeuttamistyössä edettiin hieman perinteisistä toimintamalleista poiketen, mikä on osoittautunut vaikuttavaksi ja toimivaksi menettelyksi. Toimenpiteitä vietiin päätöksentekoon kevästä 2023 alkaen sitä mukaa, kun ne valmistuivat, eikä jääty odottamaan esimerkiksi koko talouden tasapainottamisohjelman hyväksyntää. Samoin henkilöstöjärjestelyissä on edetty vapaaehtoisten toimien ja järjestelyjen kautta, eikä koko kuntaa koskevaa yhteistoimintamenettelyä ole missään vaiheessa käyty. Useiden päätösten talousvaikutukset näkyvät kokonaisuudessaan vasta seuraavan vuoden aikana.

Vuonna 2023 talouden tasapainottamistoimilla saavutettiin 1,4 M€ positiivinen vaikutus käyttötalouteen. Investoinneista karsittiin 2,3 M€.

Ulkopuolisen tahon syksyllä 2023 toteuttaman toiminta- ja talousanalyysin mukaan vuoden 2024 alijäämäksi muodostuisi 4,2 M€. Vuoden tilinpäätös toteutui 0,8 M€ alijäämäisenä, eli myös vuoden 2024 toimet olivat vaikuttavia, vaikka tilikausi jäikin alijäämäiseksi. Vuoden 2024 toimintakate toteutui pienempänä kuin vuonna 2023, mikä on poikkeuksellista huomioiden samaan aikaan tapahtuneet palkkojen sopimuskorotukset sekä tavaroiden ja palveluiden hintojen korotukset.

Samaan aikaan on pyritty kuitenkin panostamaan myös elinvoimatekijöihin mm. huolehtimalla teollisen tonttimaan tarjonnasta ja elinkeinojen kehittämisestä. Kunnan vuokrataloyhtiö rakentaa uutta vuokratalokohdetta Ylämyllylle, millä pyritään vastaamaan pienten vuokra-asuntojen kysyntään ja tukemaan kunnan asukasluvun myönteistä kehitystä.

Monilla mittareilla onnistuneista talouden tasapainottamistoimista huolimatta vuoden 2025 talousarvionäkymä näytti entistä synkemmältä. Kunnallisvero korotettiin 9,5 prosenttiin vuodelle 2025. Kunnallisvero on valtakunnallisesti ja maakunnallisesti yli keskiarvon.

2. Tulossa olevat ja päätetyt toimenpiteet

Seuraavassa ote kunnanhallituksen pöytäkirjasta 22.9.2025. (KV 29.9.2025):

Kunnanhallitus kokouksissaan ja valtuusto infossaan ovat käsitelleet talouden tasapainottamistavoitteiden /-kriteereiden asettamista tulevalle talousarvio- ja taloussuunnitelmakaudelle 2026–2028 syksyn aikana.

Talouden kehittyminen

Vuoden 2025 alkuperäinen tilinpäätösennuste on alijäämäinen noin 1,3 miljoonaa euroa. Talouskatsaus 1:n yhteydessä valtuusto on muuttanut alijäämäennustetta noin 1,4 miljoonaan euroon. Talouskatsaus 2 tehdään elokuun lopun tilanteen mukaan, jossa valtuustolle tullaan esittämään valtionosuuksien ja verotulojen määrärahojen lisäämistä noin 0,3 miljoonalla eurolla. Vastaavasti aluelämmön myynnistä on tuloutunut 0,3 miljoonaa euroa budjetoitua enemmän. Palvelualueille kunnanhallitus on antanut ohjeeksi olla esittämättä määrärahalisäyksiä talouskatsaus 2:n yhteydessä. Palvelualueiden tarkemmat tilinpäätösennusteet valmistuvat syys-lokakuun aikana. Loppuvuoden aikana on mahdollista, että kunta on saamassa joitakin kertaluonteisia tuloeria. Nämä varmistuvat loppuvuoden aikana.

Kunnan kumulatiivinen ylijäämä tilinpäätöksessä 2024 on noin 1,5 miljoonaa euroa. Edellä mainittujen ennustusten mukaan kumulatiivinen ylijäämä on laskemassa 0,1 miljoonaan euroon vuoden 2025 tilinpäätöksessä. Tässä ei ole huomioitu mahdollisia loppuvuoden kertaluonteisia tuloeria.

Alijäämäisen tilinpäätöksen toteutuessa vuonna 2025 kunta on tehnyt kaksi alijäämäistä tilinpäätöstä peräkkäisinä vuosina ja viimeisen viiden vuoden aikana neljä alijäämäistä tilinpäätöstä.

Yhteenvedona edellisestä: Talousarvio vuodelle 2026 on oltava ylijäämäinen, kumulatiivisen ylijäämän painuessa lähelle nollassa vuoden 2025 aikana.

Käyttötalous

Palvelualueiden toimintakate oli vuonna 2023 noin -30,0 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin -29,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 arvio (TAK1) on -33,0 miljoonaa euroa. Toimintakatteen lisääntymisen syynä vuodesta 2024 vuoteen 2025 ovat olleet henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen lisääntyminen (mm. palkkojen nousu ja kustannustason nousu).

Vuodelle 2026 on odotettavissa myös edellä mainittuja kustannusten nousua.

Palkkakustannukset tulevat nousemaan noin 0,5 miljoonaa euroa ja inflaatioennuste vaihtelee tällä hetkellä 1,6–2,0 prosentin välillä. Lisäksi sote-kiinteistöjen yhtiöittämisestä aiheutuu kunnalle mm. vuokratulojen vähentymistä, joka vaikuttaa myös suoraan toimintakatteen kehittymiseen negatiivisesti. Myös mahdollisen in-house lainsäädännön voimaantulo aiheuttaa suurta epävarmuutta toimintakatteen kehityksessä. Edellä mainitut asiat arvion mukaan voivat vaikuttavat negatiivisesti toimintakatteen kehitykseen yli 2,0 miljoonan euron edestä. Toimintakate-ennusteen 2025 ja edellä mainittujen kustannusten toteutuessa arvioidun mukaisesta toimintakate tulisi olemaan vähintään -35,0 miljoonaa euroa ilman tasapainottamistoimenpiteitä vuonna 2026.

Valtionosuudet ja verotulot

Taustaa kunnan valtionosuuksien negatiiviselle kehitykselle: *Peruspalvelujen valtionosuuksien romahdus vuodelle 2024. Liperin kunnan peruspalvelujen valtionosuudet vähenivät 256 euroa asukasta kohden vuodesta 2023 vuoteen 2024. Valtakunnallisesti valtionosuudet vähenivät 46 euroa per asukas. Liperissä yhden veroprosenttiyksikön tuotto on noin 190 euroa asukasta kohden, eli valtionosuuksien yhdessä vuodessa tapahtunut valtakunnallista muutosta merkittävästi suurempi romahdus (2,5 M€) vastaa yli yhden veroprosenttiyksikön tuottoa. Suurin valtionosuusromahdusta selittävä tekijä on sote-kuntayhtymän loppulasku, joka sisälsi pakollisena varauksena kirjatut palkkaharmonisaatiokustannukset. Tätä vuosimuutosta ei tasattu siirtymäajalla tai minimi/maksimirajalla, vaan vaikutus tuli täysimääräisenä kerralla.*

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen käynnistyi syksyllä 2023. Petteri Orpon kirjauksen mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Tarkoitus oli, että valmisteltu uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Keväällä 2025 valtiovarainministeriö ilmoitti, että uudistuksen voimaantuloa siirretään vuoden 2027 alkuun. Tällä hetkellä kunnat odottavat lakiesityksen tuloa lausuntokierrokselle. Epävirallisesti on noussut esille myös mahdollinen lakiesityksen ja lausuntokierroksen lykkäytyminen eteenpäin, joka mahdollisesti tarkoittaisi lain voimaantulon lykkäytymistä eteenpäin.

Arvioiden mukaan Liperin kunta hyötyisi valtionosuuksien kasvulla valtionosuus uudistuksessa. Arvio sisältää kuitenkin erittäin suurta epävarmuutta, eikä sen varaan voida tässä vaiheessa laskea mitään. Valtionosuusennuste on kuitenkin kasvamassa noin 0,2 miljoonaa euroa vuodelle 2026 vuoden 2025 tasosta.

Verotuloennuste vuodelle 2026 on noin 1,1 miljoonaa euroa positiivinen, joka muodostuu palkkatulojen kehityksestä. Myös vuosien 2027 ja 2028 veroennusteet näyttävät positiivista kasvua.

Rahoitustuotot ja -kulut

Kunnan suuren lainakannan, noin 54,3 miljoonaa euroa (TP24), seurauksena lainojen korkokustannukset pysyvät korkealla tasolla. Korkokustannusmuutosta ei ole kuitenkaan havaittavissa vuoden 2025 tasoon nähden ja ennuste vuodelle onkin samaa suuruusluokkaa, noin 1,2 miljoonaa euroa, edellyttäen että korkotaso pysyy maltillisena. Kertaluonteisena eränä on tulossa noin 0,5 miljoonan euron tuloutus aluelämmön myynnistä vuodelle 2026.

Investoinnit ja poistot

Kunta on investoinut voimakkaasti viime vuosina, joka näkyy suurena lainakantana ja poistoina. Poistojen taso tulee pysymään samassa koko luokassa vielä lähivuosina, arvio vuoden 2025 talousarviossa on noin -4,2 miljoonaa euroa.

Kunnan tulee kiinnittää huomiota lainakannan laskuun ja maltilliseen/ suunnitelmalliseen investointitasoon, joilla saadaan myös poistotaso laskuun.

Tasapainottamistavoitteet ja -kriteerit

Yhteenvedona edellisistä kunnan tuloeräarvio on noin +1,8 miljoonaa euroa ja menoeräarvio noin -2,0 miljoonaa euroa vuonna 2026. Ottaen huomioon, että vuoden 2025 alijäämäinen tilinpäätösennuste -1,4 miljoonaa euroa olisi käännettävä ylijäämäiseksi, niin tasapainottamistavoite pitäisi olla 1,6 miljoonaa euroa vuodelle 2026. Tällöin kumulatiivinen ylijäämä pysyisi samalla tasolla kuin vuonna 2025 (TAK1). Arvioit niin tulo- kuin menoerien suhteen tarkentuvat syksyn 2025 aikana.

Talousarvion tavoitteet vuodelle 2026 ovat edellä kuvatut arvioit huomioiden seuraava:

- 1) Ylijäämäinen tilinpäätös
- 2) Lainanotto < lainanlyhennykset
 - a. Investointikustannukset korkeintaan 3,0 miljoonaa euroa (ilman vesilaitoksen investointeja)

Taloussuunnitelmavuosien 2027 ja 2028 tarkempia tasapainottamistavoitteita ja -kriteereitä ei tässä tilanteessa kannata vielä päättää, johtuen valtionosuusuudistuksen tilanteesta ja siitä aiheutuvasta epätietoisuudesta.

Lähtökohtaisesti tulevien vuosien tasapainottamistavoitteet ja -kriteerit ovat seuraavat. Nämä päivitetään vuoden 2026 aikana valtionosuusuudistuksen valmistuttua.

- 1) Kumulatiivisen ylijäämän kasvattaminen 5 miljoonaan euroon viidessä vuodessa,
- 2) Vuosikate suhteessa poistoihin yli 100 %,
- 3) Laskennallinen lainanhoitokate > 1 ja
- 4) Investointikustannusten viiden vuoden liukuva yhteissumma ei saa ylittää 17,5 miljoonaa euroa. Liukumassa otetaan huomioon kolme viimeisintä tilinpäätöstä (TP), talousarviovuosi (TA) ja yksi taloussuunnitelmavuosi (TS).

F. Muut huomiot ja lisätiedot:

-

Liperissä 17.9.2025

Pellervo Hämäläinen
kunnanjohtaja

Liitteet: -